

Програма за развитието на Филологическия факултет през периода 2015 – 2019 г.

Перспективите пред Филологическия факултет в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ са свързани с няколко обстоятелства – едните по-скоро с емоционално-оценъчен, другите със социалнофактологически характер. Първите са породени от специалното ни отношение на уважение и зачитане на високото научноизследователско и преподавателско равнище на Филологическия факултет. Другите са свързани с нуждата да не се прекъсва неговото положително развитие и да се работи отговорно и всеотдайно за оптимизацията на всички дейности в него. Особено в ситуацията на нашето време, която е своеобразна и, да кажем, неоптимистична за развитието на висшето хуманитарно образование през следващите години. Хуманитарната образованост не е пазарно актуална в последно време, макар че конкурентността в тази сфера е безспорна и все по-трудно преодолима – хуманитарните знания се преподават и в частни висши училища (повече от 25% от студентите); и в държавни, (5 държавни и 3 частни), а в около десетина други висши училища има различни форми и направления с хуманитарен профил.

Финансово-икономическото и демографското положение на България днес е изключително тежко. От този факт произлизат и множеството проблеми без приемливо решение, пред които ще бъдем изправени.

Днес нашият факултет има тежестта на сериозно научно-образователно звено, с авторитет и признание сред филологическата колегия в страната и в чужбина. Разбира се, винаги можем да желаем повече. И това безспорно би имало градивен ефект. Не мога да не призная обаче изключителния принос на нашите предишни декани и техните екипи, чието дело е нашият факултет днес. Пловдивският филологически факултет има редкия шанс негови ръководители да бъдат не само изключително ерудирани, авторитетни и уважавани личности, но и хора с безспорни административно-делови качества. Не е случаен фактът, че почти 25 години вече все филолози ръководят Пловдивския университет. Без всички тях днес ФФ не би бил това, което е. Затова и предстоящата ни отговорност е неизмерима, въпреки надеждата, че ще се разчита винаги на техния опит, напътствия и съвети.

Направеното от предишните ръководства на ФФ е в правилната посока и съобразено с различните, повече или по-малко оправдани обществени очаквания и тенденции, така че бъдещата организационно-управленска дейност би следвало да бъде надграждаща, свързана с усъвършенстването на условията за учебно-образователна и научноизследователска работа във факултета и с повишаването на неговия авторитет.

Във факултета съществуват **колегиални взаимоотношения и академичен дух**, които трябва да съхраним и занапред. Проблемите в нашите отношения и понякога неудовлетворителното решение на някои от тях са несравними със съществуващите в повечето подобни колективи. В нелеките професионални години, които ни очакват, е необходимо да доразвием академизма и колегиалността сред нас, уважението към закона, към академичните институции, звания и степени, към личността на студентите. Така че хората да се чувстват добре – оценени, удовлетворени от работата си и спокойни за своето бъдеще. Защото всички сме различни и меренето „с един аршин“ обикновено крие риска да не забележим едно, за сметка на друго. Всичко това поставя пред сериозно изпитание нашата толерантност, а в трудно време не бива да го допускаме. Защото както факултетските ръководства, така и всеки един от нас – от асистента до утвърдения професор – са допринесли за развитието на факултета като административна единица, допринесли са според силите си за образованието и възпитанието на нашите студенти, за уважението и перспективите пред научноизследователската ни дейност.

Разбира се, много още може да се направи за **научно-образователния и научноизследователския престиж на ФФ**. Полезно за всички и особено за авторитета на факултета и университета би било нашите известни и ценени професори, заедно с по-младите си колеги „съмишленици“, да заемат свое теоретично направление, своя „ниша“ в науката и Пловдивският ФФ да се превърне в основното, да не кажа единственото, средище, в което може да се дискутира на високо равнище определена научна проблематика. Мисля, че имаме нужния потенциал, а има и определени опити в това отношение. За целта традиционните Паисиеви четения са добра научноорганизационна база – те се ползват с авторитет и се посещават от много български и чуждестранни колеги, а конференциите, посветени на кръгли годишнини, са „малки славистични конгреси“. И това трябва да се доразвива и използва в пълнота. В лицето на най-ценените учени от нашия факултет, то би определяло творческата физиономия и иновативността на пловдивската филология.

Така ще се очертае научноизследователския периметър на пловдивския филологически факултет, който е подходящо да бъде в съпоставително-експериментален аспект. Нашите научни изследвания биха имали международна тежест, защото ще бъдат ориентирани в направление, в което правеното днес е по-често инцидентно и глобално неорганизирано. Всяка национална филология, независимо от факта, че може да бъде безспорно призната и уважавана в международен план, би се заинтересувала от оценката на своя език и литература по отношение на взаимодействието им с други езици и литератури. Това би подсигурило и онези творчески международни дискусии, които неминуемо ще се породят, включително и заради евентуалната възможност за публикуване на критически отзиви и методологически несъгласия от страна на чуждестранни учени.

Съпоставителните изследвания между българския език и българската литература и други езици и литератури трябва да обхващат максимално широк кръг езици и литератури (почти традиционни са славистичните, но трябва да станат по-интензивни и отнасящите се до романските и германските езици, а защо не и до други, представени във факултета, като китайски, корейски и т. н.), за да се създаде възможността след известни натрупвания да разполагаме с емпиричен материал и за типологически изследвания.

На този кръг от проучвания Пловдивският филологически факултет трябва да посвети специално периодично издание¹. Резултатите от съпоставителната научноизследователска дейност трябва да са публикувани и в адекватен преводен вариант, което би допринесло за популяризирането им в чужбина, би подсигурило и толкова нужните за научното търсене преки и задочни дискусии; би повишило авторитета на ФФ в международен план.

Изключително важен факт е, че така организирана, научната дейност ще приобщи и усилията на множество наши докторанти и специализанти към едно сериозно колективно дело, ще подпомогне методически и някои по-възрастни колеги, сега привършващи докторските си работи, ще подсигури онази научноизследователска приемственост, която определя творческата физиономия на Филологическия факултет и международното му значение.

Благодарение на усилията на много колеги нараснаха и **рейтинговите параметри на Научните трудове**; дейността по тяхното издаване е изключително трудоемка и ангажираща, тя трябва да бъде оценявана по достойнство и подходящо възнаграждавана. Още повече, че профилирането на научната работа във факултета ще наложи теоретично специализиране и на научните издания под формата на отчетливо диференцирани рубрики в рамките на съществуващите, а в бъдеще и в оформянето на 2-3 различни издания.

Организацията и теоретичното диференциране на научните изследвания е в правомощията и задълженията на всяка отделна катедра. В нея би следвало да се обсъждат и подходящите за предстоящо разработване докторантски и магистърски тези, а в редки случаи – и изследванията на отличени бакалаври.

¹ От типа напр. на „Съпоставително изследване на съвременните европейски езици“ или “Езиците в Европа и Азия” – с уточнени подзаглавия по актуалната проблематика и т. н.; възможностите са много.

Във факултета би било добре да се разкрие поне още една научноизследователска студентска общност, с литературоведска и художественотворческа насоченост, а към последната би било добре да се приобщят и по-хуманитарно ориентирани средношколци от града, които да бъдат възпитавани в уважение към духовната култура, тенденциите в развитието на съвременната художествена литература и филологическите проблеми на съвременността. Тяхната дейност ще обогати популяризаторските функции на факултета, който ще разчита не само на съществуващия Лингвистичен клуб, който десетилетия вече жалонира израстването на студентите, откроява талантливите сред тях и подхранва амбициите им за творчески разтеж чрез периодично провежданите чествания на известни учени и знакови дати, чрез организирането на ежегодните научни конференции за студенти и докторанти. Тези дейности са много положителни и трябва да съумеем да ангажираме с организацията им повече колеги, намирайки адекватна форма и за възнаграждаване на техния труд.

Качествената научноизследователска работа е предпоставка и за **усъвършенстването на учебния процес чрез модернизация и адекватност**. Трябва да се заложи в по-голяма степен на дистанционното обучение и самостоятелната творческа работа на студентите; на по-активното им участие в определянето на собствената им образователна перспектива (времетраене на обучението, възможна динамичност при явяването на изпити, разнообразяване на изпитните форми съобразно личностните качества на студентите, на техните заетости, на предстоящите им специализации и т. н., вкл. и в съответни законови форми и срокове).

Правят се опити за формулиране на критерии за оценка на качеството на образованието, от които пряко ще зависят „директивите“ на Министерството на образованието за броя на новоприетите студенти и финансирането на ВУЗ-овете. **Параметрите за оценка на качество** засягат следните аспекти:

- реализация на студентите;
- оценка от акредитацията;
- реализиран прием и капацитет на висшите училища;
- съотношение преподаватели / студенти;
- брой докторанти и брой присъдени научно-образователни степени;
- научни публикации и участие в научни проекти;
- наличие на програми и курсове, преподавани на чужд език;
- спазване на закона и условията на акредитацията и др.

Съобразно с това е необходимо да се прецизира преподавателският процес и да се разнообрази, което има особено голямо значение за студентите от последното поколение. Те са с по-различни интереси и склонности, с предпочитание към новите технологични възможности за информиране и всички рискове и незадълбочености, които крие липсата на контрол над информационния поток. Младостта на студентите нерядко е повод за тяхното бързо преориентиране, за загубване на интерес към избраната научна специалност и желание тя да бъде сменена, а в някои случаи и динамизирана или забавена, за да се съчетае и с друго избрано научно направление. За целта трябва да се мисли по въпроса, преподавателският процес да бъде достатъчно гъвкав и вариативен, за да отговори на подобни потребности.

Националната стратегия за висшето образование предвижда създаването на 3-годишни бакалавърски програми, което е сред най-трудните за реализиране задачи, тъй като ще се осъществява в условията на постоянни промени на нормативната база на европейско, национално и вътрешноуниверситетско равнище и ще се налага:

- 1) упорита, отговорна и изобретателна работа за набиране на студенти;
- 2) динамично подобряване на качеството и атрактивността на предлаганото от нас образование.

Във връзка с казаното би могла да се експериментира друга организация на обучението, която ще направи по-прегледно и обозримо неговото разнообразие, ще придаде системност на предвижданото за преподаване знание и ще подsigури възможност за по-динамичното му обновяване според очакванията и изискванията на студентите. Учебният материал може да се организира в модули:

- езиковедски,
- литературоведски,
- педагогически.

Изброените биха били задължителни за обучението във филологическите специалности на факултета, ако той приеме, че педагогическата правоспособност е добре да бъде неотменима част от т. нар. „чисти филологии“ – българска, руска, английска, френска, славянска (с определен езиков профил) и както е в специалностите, числящи се към направлението „Педагогика на обучението по...“. Освен тях могат да бъдат предложени:

- лингвофилософски модул,
- психолингвистичен и литературоведската му разновидност (напр. психология на литературното творчество или на рецепцията на художественото творчество или др.),
- социоллингвистичен и в литературоведски аспект напр. социологически проблеми на литературнохудожествената проблематика и литературното творчество,
- семиотичен (с лингвосемиотичен и литературносемиотичен подмодул);
- лингвистична и литературоведска прагматика и т.н.

Всеки модул ще притежава бакалавърска версия (включваща дисциплини с общ хорариум от определен брой учебни часове) и магистърска версия. За всяка специалност във факултета ще има задължителни и избираем (или избираеми) модули. А самите специалности ще бъдат представени в кандидатстудентския справочник чрез отнасящите се към тях модули и техните възможни комбинации и ще могат да информират за естеството на предлаганото знание относително по-точно и разбираемо бъдещите кандидат-студенти. Такава задача изисква неколкогодишна работа върху учебните планове, но си струва да се обмисли и експериментира – още повече че първоначално могат да се сформират модулите в магистърските им версии, без да се променят съществуващите планове на бакалавърските специалности.

Налага се и промяна на **политиката по отношение на специалностите**. Стремехът е новите специалности да имат по-гъвкави учебни планове, предлагащи повече възможности за избор и вътрешна мобилност - студентите да могат индивидуално да съставят допълнителен набор от компетентности.

Във връзка с все по-високите изисквания за качеството на учебния процес е добре да се предвидят също **професионално, информационно и организационно обучение** на академичния и неакадемичния състав – за овладяване на нови технологии за образование, учене, изследване.

Особен акцент заслужава **въпросът за магистратурите**. Спрямо магистърските програми трябва да се чувстваме в най-голяма степен провокирани от безспорния успех на някои други факултети. Магистърското обучение, наред с проектната дейност, е сред малкото възможности за евентуално финансово подпомагане и стабилизиране на факултета в този момент. Задължително трябва да стимулираме всяка инициатива за магистърско обучение, която е перспективна, атрактивна и пазарно ориентирана, а разработването на такива магистърски програми трябва да ангажира мисълта и амбициите на всички нас.

Магистратурите могат да подsigурят по-нататъшно развитие на политиката на международно сътрудничество с факултети със сходна структура и проблеми в България, Централна и Западна Европа, което да **насърчи взаимния обмен на специалисти и студенти**, а също и на учебни планове, програми, учебници и технологии на обучение.

Добре би било да се насърчава вътрешната и европейската мобилност. А също и да се създадат правила за студентските мобилности – вътре във факултета, между факултетите, в европейския обмен, за да се либерализира движението на студентите.

Все по-интензивна трябва да бъде работата ни и по **научните, научноорганизационните и организационнообразователните проекти**, които в условията на европейска интеграция и глобализация, от една страна, и в посока към утвърждаване на националната самобитност сред етническо многообразие, от друга, са начин за сплотяване на прогресивно и хуманистично мислещите хора, начин за формиране на обща програма за развитие и демократизация на съвременното европейско общество. В това отношение европейските програми задават актуалните параметри, в които трябва да откриваме място и за своята реализация. Международният обмен на преподаватели и студенти е сред най-убедителната възможност за повишаване на популярността на нашия факултет.

Трябва да се обмисли и разшири **езиковоограмотяващата дейност на факултета в рамките на университета**. Идеята е предложена на заседание на Академичния съвет, възприета и оценена е от доста декани като безспорно полезна, но така и все още е само идея. Включването на подобни часове към съществуващите учебни планове очевидно е проблемно, но грижата за формиране на културни личности, навлизащи след университета и в системата на образованието, не може да не е приоритетна за нас.

Ще се опитаме да решаваме гъвкаво и съобразно с конкретните условия и **въпроса с намаляващия брой кандидат-студенти за определени факултетски специалности**. Някои от проблемите, свързани с това, имат обективен, демографски и икономически зародиш и спрямо тях бихме били безсилни. Но може да се опита популяризиране и подпомагане на чуждоезиковото филологическо обучение чрез формиране на вариращи и адаптивно премислени програми, включващи интензивни курсове, вечерни занимания, провеждане на обучение през ваканционни или летни периоди. Така дори студентите от задочната форма биха имали възможността да се преориентират към различна от първоначалната си специалност, с интензивно изучаване на чужд език от нулева степен. Такава организация на допълнителен учебен процес би постигнала едновременно две цели – би осигурила часове на хората със застрашен норматив и би компенсирала собствените на младежите пропуски, които в нередки случаи ги елиминират от по-нататъшно успешно обучение; принуждават ги да прекъсват, да променят специалността си, а нерядко и да не успяват да приключат образованието си в срок или въобще.

Сложността на описаните задачи пред факултетското ръководство и целия състав на Филологическия факултет налага по важните за всички ни въпроси задължително да се провеждат сериозни и задълбочени обсъждания, а решенията да се вземат от всички, след постигането на общо съгласие. Ръководството ще очаква с особено внимание всички рационални предложения и идеи, защото е безспорно, че само с общи усилия бихме защитили и повишили авторитета на пловдивския филологически факултет.

Проф. д.ф.н. В. Маровска